– Det kom store, stygge, svarte fly

Trygve Gjedrem glemmer aldri april-dagene 1940. Torsdag er det 80 år siden tyskerne invaderte Norge.

– På formiddagen kom det to store, stygge, svarte fly over hjemmet vårt. Jeg ser dem for meg ennå. De fløy nokså lavt. Det er det jeg minnes best fra den dagen, forteller Trygve Gjedrem til Klar Tale.

Han var 11 og et halvt år gammel 9. april 1940. Han og familien bodde i Bjerkheim i Rogaland. Flyene han så, viste seg å være tyske bombefly som fløy mot Sola flyplass utenfor Stavanger.

– Vi hadde hørt at tyskerne hadde gått i land i Egersund, 2 mil sør for oss. Vi visste at nå var det alvor. Så kom disse to stygge flyene, sier Gjedrem.

Tidlig på morgenen den dagen for 80 år siden nærmet 58 tyske krigsskip seg norskekysten. De hadde en plan. Presis klokka 04.15 skulle de sette i land soldater i flere byer langs kysten.

I tillegg hadde de 1.000 fly klare til å frakte soldater og angripe, skriver avisa Aftenposten. Flere krigsskip var på vei innover Oslo orden mot hovedstaden.

Klokka 04.21 begynte nordmennene å skyte fra Oscarsborg festning. De skjøt mot det første skipet. Blücher ble truffet og sank utenfor Drøbak i Akershus. Det gjorde at tyskerne ble forsinket på vei til Oslo. Dermed fikk kongehuset, regjeringen og politikere på Stortinget tid til å flykte.

Å invadere – najechać, najeżdżać (å invadere – invaderte – har invadert)

Å se for seg – wyobrażać sobie (å se – så – har sett)

Å fly – latać (å fly – fløy – har flydd)

Nokså – dosyć, dość

Å minnes – tutaj: pamiętać (å minnes – mintes – har mintes)

Å vise seg – okazać się (å vise – viste – har vist)

(Et) alvor – powaga

Å nærme seg – zbliżać się (å nærme – nærmet – har nærmet)

(Et) krigsskip – statek wojenny

Presis – dokładnie, punktualnie

(En) soldat – żołnierz

I tillegg – w dodatku

Å frakte – przewozić, transportować (å frakte – fraktet – har fraktet)

Å angripe – (za)atakować (å angripe – angrep – har angrepet)

(En) hovedstad – stolica

Å skyte – strzelać (å skyte – skjøt – har skutt)

(En) festning – twierdza

Å synke – tutaj: zatonąć (å synke – sank – har sunket)

I løpet av morgenen og dagen kom tyskerne til Oslo, Fornebu i Akershus, Kristiansand, Arendal i Aust-Agder, Stavanger, Egersund i Rogaland, Bergen, Trondheim og Narvik i Nordland.

I Rogaland er det blitt sent på kvelden enten 10. eller 11. april. Gjedrem husker ikke helt. Han har lagt seg for å sove. Så kommer storebroren Tolleiv inn.

– Tolleiv sa at «nå skal jeg i krigen mot tyskerne». Han ble hentet av en lastebil den natten og kjørt til et sted nær Stavanger. Der samlet en norsk styrke seg.

Den 23 år gamle broren hadde gått rekruttskole. Nå skulle han ut og forsvare landet sitt.

– Det gjorde inntrykk at Tolleiv måtte ut og møte disse tyskerne, forteller Gjedrem.

Flere steder tok nordmennene opp kampen mot tyskerne. De sperret veier, sprengte broer og ødela toglinjer. Slik gjorde de det vanskeligere for tyskerne å rykke fram. Det gjorde at kong Haakon og kronprins Olav klarte å rømme til Storbritannia.

Gjedrem husker godt farens 50-årsdag 26. april 1940. Da var naboen Inge kommet hjem til sin familie. Han hadde også kjempet mot tyskerne og vært på omtrent samme plass som Gjedrems bror Tolleiv.

Forsinket – spóźniony

Dermed – tym samym, w ten sposób

I løpet av – w ciągu, w przeciągu

Enten… eller… – albo… albo…

(En) storebror – starszy brat

Å hente – tutaj: odbierać, odebrać (å hente – hentet – har hentet)

(En) lastebil – ciężarówka

Å samle – zgromadzić, zebrać (å samle – samlet – har samlet)

Å forsvare – bronić (å forsvare – forsvarte – har forsvart)

Å gjøre inntrykk – robić wrażenie (å gjøre – gjorde – har gjort)

(En) kamp – walka

Å sperre veier – blokować/ barykadować drogi (å sperre – sperret – har sperret)

Å sprenge broer – wysadzać mosty (å sprenge – sprengte – har sprengt)

Å ødelegge toglinjer – niszczyć linie kolejowe (å ødelegge – ødela – har ødelagt)

Å rykke – maszerować (å rykke – rykket – har rykket)

Å rømme – uciekać (å rømme – rømte – har rømt)

– Men Tolleiv hadde ikke kommet hjem. Da ble foreldrene mine engstelige. Vi var veldig spente på Tolleiv da, forteller han.

Fire til fem dager senere dukket endelig broren opp.

– Han hadde tatt en lang omvei gjennom fjellene for å komme hjem. Da var det lettelse, sier Gjedrem.

9. april 1940 ble starten på fem år der tyskerne hadde makten over Norge. For Gjedrem var likevel disse dagene i april de mest dramatiske.

– Senere så vi jo tyskerne en god del, og vi hørte det tyske språket for første gang. Men vi var ikke redde for dem. Etter hvert gikk vi tilbake på skolen tre dager i uken, forteller han.

Først 8. mai 1945 var andre verdenskrig over i Norge.

Jeżeli spodobała Ci się Norweska Prasówka, wypróbuj indywidualny kurs języka norweskiego!

Artikkelen «– Det kom store, stygge, svarte fly» av Cathrine Kahrs ble hentet fra klartale.no: https://www.klartale.no/tema/det-kom-store-stygge-svarte-fly-1.1696897 (tilgangsdato: 14.04.2020)

Engstelig – przestraszony

Spent – zaniepokojony, zdenerwowany

Å dukke opp – pojawić się (å dukke – dukket – har dukket)

(En) omvei – objazd

(En) lettelse – ulga

(En) makt – tutaj: władza

En god del – sporo, wiele

Å være redd for noen – bać się kogoś (å være – var – har vært)

Etter hvert – z czasem; stopniowo

Først – tutaj: dopiero

Andre verdenskrig – II wojna światowa